

EIROPAS
KOMISIJA

EIROPAS SAVIENĪBAS AUGSTĀ PĀRSTĀVE
ĀRLIETĀS UN DROŠĪBAS POLITIKAS
JAUTĀJUMOS

Briselē, 26.6.2012.
JOIN(2012) 19 final

KOPĪGS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**Eiropas Savienības politikas izstrāde saistībā ar Arktikas reģionu: kopš 2008. gada
panāktais progress un turpmākie pasākumi**

{SWD(2012) 182 final}

{SWD(2012) 183 final}

KOPĪGS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Eiropas Savienības politikas izstrāde saistībā ar Arktikas reģionu: kopš 2008. gada panāktais progress un turpmākie pasākumi

Kopsavilkums

Tā kā klimata pārmaiņas un ekonomikas attīstība Arktikas reģionā paātrinās, Eiropas Savienībai un Arktikas partneriem būtu jāpastiprina apņemšanās kopīgi risināt jautājumu par vides aizsardzību, vienlaikus nodrošinot Arktikas reģiona ilgtspējīgu attīstību. Nekur citur klimata pārmaiņas nav tik pamanāmas kā Arktikā, kas ir pasaules vides un klimata sistēmas svarīgs un riskam pakļauts komponents. Ledus kušana Arktikas jūrā strauji progresē, kā rezultātā paātrinās globālā sasilšana¹ un tiek ietekmētas ekosistēmas, kā arī pamatiedzīvotāju tradicionālie iztikas avoti.

Šis Komisijas un Augstās pārstāves kopīgais paziņojums ir pamats lielākai ES iesaistei Arktikas lietās. Tas tika sagatavots pēc tam, kad Eiropas Komisija ES vārdā iesniedza priekšsēdētāja vietnieces Eštones un komisāra Damanaki kopīgi parakstītu pieteikumu, lai kļūtu par Arktikas Padomes pastāvīgo novērotāju, kā arī pēc Augstās pārstāves/priekšsēdētāja vietnieces Eštones vizītes Arktikā (Rovaniemi, Kirunā un Svālbarā) 2012. gada martā. Kopš 2008. gada, kad Komisija pieņēma pirmo paziņojumu par Arktiku, ES ir kļuvusi par Arktikas reģiona svarīgu atbalstītāju. Tā ir palielinājusi izpratni par ES ietekmi uz Arktikas vidi, kā arī par Arktikas reģiona ilgtspējīgas attīstības potenciālu, nodrošinot ieguvumus gan Arktikas reģiona vietējiem iedzīvotājiem, gan ES.

Arktikā notiekošo pārmaiņu ātrums ir nopietns pamatojums ES saistībām vides aizsardzības un klimata pārmaiņu apkarošanas jomā. Tam nepieciešams arī lielāks ES ieguldījums klimata pārmaiņu izpētes jomā Arktikā, kas kalpotu par pamatu turpmākiem pasākumiem pasaules un reģionālā līmenī.

- 2005.-2010. gads bija vissiltākais līdz šim reģistrētais periods Arktikā.
- Paredzams, ka tuvākajos 30-40 gados Arktikas okeāns vasarās būs gandrīz brīvs no ledus.
- Arktikas ledāju, ledus segas un Grenlandes ledus slāņa kušanas rezultātā jūras līmenis pasaulē laikposmā no 2003. gada līdz 2008. gadam palielinājās par vairāk nekā 40 %.

(Avots: Arktikas uzraudzības un novērtēšanas programma, 2011. gada novērtējums par klimata pārmaiņu ietekmi uz ūdens, ledus un mūžīgā sasaluma līmeni Arktikā (SWIPA)).

Mainīgā Arktikas ainava tagad paver iespējas jauniem transporta maršrutiem, kā arī dabas resursu un minerālresursu izmantošanai. Lai gan tas dos ieguldījumu reģiona un pasaules tautsaimniecībā, negatīvi var tikt ietekmēta Arktikas neaizsargātā vide, ja tā netiks pārvaldīta ar vislielāko rūpību. Lai nodrošinātu, ka ekonomiskās iespējas neapdraud visaugstāko vides

¹ Ledus kušana pastiprina klimata pārmaiņu draudīgās sekas Arktikā un jo īpaši planētas temperatūras paaugstināšanos albedo samazināšanās dēļ.

standartu ievērošanu un Arktikas unikālās vides aizsardzību, būs nepieciešamas jaunas tehnoloģijas un plaša zināšanu bāze.

- Saskaņā ar ASV veiktā ģeoloģiskā apsekojuma (2009. gads) datiem Arktikā atrodas attiecīgi 13 % un 30 % no neatklātajiem naftas un gāzes krājumiem.
- Ziemeļu jūras ceļš, kas stiepjas no Eiropas līdz Āzijai, ļautu par apmēram vienu trešdaļu saīsināt laiku, kas kravas kuģiem nepieciešams, lai kuģotu starp Kluso okeānu un Atlantijas okeānu. Piemēram, maršruts Jokohama-Londona caur Suecas kanālu ir 11 447 jūras jūdzes garš, savukārt, kuģojot pa Ziemeļu jūras ceļu, tas būtu apmēram 7 474 jūras jūdzes garš.
- 88 % no ES dzelzsrūdas tiek iegūti Barenca reģionā.
- Arktikā dzīvo apmēram 4 miljoni iedzīvotāju. Pamatiedzīvotāji veido apmēram 10 % no Arktikas iedzīvotāju kopējā skaita.

Arktikas stratēģiskā nozīme arvien palielinās. Tas ir piemērs veiksmīgai starptautiskai sadarbībai, kas sekmē mieru un drošību reģionā. Šādas sadarbības pozitīvs piemērs ir nesens noslēgtais līgums starp Norvēģijas Karalisti un Krievijas Federāciju par jūras robežu noteikšanu un sadarbību Barenca jūrā un Arktikas okeānā. Arktikas valstis sadarbojas, pamatojoties uz pašreizējo starptautisko tiesisko kārtību, proti, ANO Jūras tiesību konvenciju. Arktikas Padome ir kļuvusi par galveno reģionālo iestādi, kurā ir pārstāvētas visas Arktikas valstis, kā arī pamatiedzīvotāju kopienas.

Eiropas Savienībai ir svarīga loma, lai atbalstītu šo sekmīgo sadarbību un palīdzētu atrisināt problēmas, ar ko pašlaik saskaras reģions. Eiropas Savienība stingri atbalsta klimata pārmaiņu apkarošanai veltīto starptautisko pūļu palielināšanu, izveidojot alternatīvus enerģijas avotus, uzlabojot resursu izmantošanas efektivitāti un veicot pētniecību klimata pārmaiņu jomā. ES dalībvalstu vidū ir trīs (un ar Islandi, iespējams, četras) Arktikas Padomes valstis. Eiropas Savienība ir arī no Arktikas reģiona ievesto resursu un preču svarīgs galamērķis. Tāpēc daudzas ES politikas jomas un regulas ietekmē ieinteresētās personas no Arktikas. Eiropas Savienība vēlas vairāk sadarboties ar Arktikas partneriem, lai labāk izprastu viņu bažas un risinātu kopīgās problēmas.

ES ieguldījuma Arktikas reģionā elementi

- **Klimata pārmaiņu apkarošana:** ES ir uz pareizā ceļa, lai īstenotu Kioto mērķi, turklāt tā ir tiesību aktos iestrādājusi apņemšanos par 20 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un ir apņēmusies līdz 2050. gadam īstenot ilgtermiņa mērķi par emisiju samazināšanu 80-95 % apmērā.
- **Arktikas vides pētniecība:** Komisija ir veikusi novatorisku novērtējumu par ES pašreizējo un turpmāko ietekmi Arktikā, kas liecina, ka ES ir būtiska ietekme uz Arktikas reģiona socioekonomiskajiem un vides aspektiem.
- **Ieguldījums ilgtspējīgā attīstībā ziemeļos:** laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam ES nodrošinās vairāk nekā 1,14 miljardus euro ES arktisko reģionu un kaimiņos esošo teritoriju ekonomiskā, sociālā un vides potenciāla attīstīšanai.
- **Turpmāko neskaidrību samazināšana un pārmaiņu uzraudzība Arktikas reģionā:** izmantojot Septīto pētniecības pamatprogrammu (*FPT*), starptautiskās

pētniecības darbībām Arktikā ES ir piešķirusi apmēram 200 miljonus euro no ES līdzekļiem.

- **Kuģniecība un jūras drošība:** tā kā gandrīz 90 % no ES ārējās tirdzniecības tiek īstenoti, izmantojot jūras ceļus, ES ir ievērojama pieredze kuģniecības, kuģu būvniecības, satelītu navigācijas, meklēšanas un glābšanas, kā arī ostu infrastruktūras izstrādes jomā.

Šajā paziņojumā ir sniegts pārskats par ES ieguldījumu Arktikas reģionā kopš 2008. gada un noteikts plāns turpmākajai sadarbībai ar Arktikas partneriem. Izmantojot visaptverošu pieeju Arktikas jautājumiem, šajā jaunajā kopīgajā paziņojumā ir uzsvērtā nepieciešamība izveidot saskaņotu un mērķtiecīgu ES pieeju Arktikas reģionam, pamatojoties uz ES potenciālu, veicinot atbildīgu attīstību un vienlaikus aktīvāk iesaistoties dialogā un sadarbībā ar visām ieinteresētajām personām no Arktikas reģiona.

Komisija un Augstā pārstāve ierosina turpmāk attīstīt ES politiku Arktikas atbalstam. ES veiks šādus pasākumus:

- atbalstīs pētniecību un virzīs **zināšanas**, lai risinātu ar vides un klimata pārmaiņām saistītās problēmas Arktikā;
- rīkosies **atbildīgi**, lai nodrošinātu, ka ekonomikas attīstība Arktikā ir balstīta uz resursu ilgtspējīgu izmantošanu un vides zināšanām;
- pastiprinās konstruktīvu **iesaisti** un dialogu ar Arktikas reģiona valstīm, pamatiedzīvotājiem un citiem partneriem.

Šā kopīgā paziņojuma pirmajā daļā Komisija un Augstā pārstāve ierosina vairākus būtiskus elementus ES konstruktīvai iesaistei Arktikā, lai risinātu ilgtspējīgas attīstības jautājumu un veicinātu ekosistēmas efektīvu pārvaldību.

Šā paziņojuma otrā daļa ir atbilde uz Padomes lūgumu veikt pēcpasākumus saistībā ar secinājumiem par Arktikas jautājumiem², kā arī uz Eiropas Parlamenta rezolūciju par ilgtspējīgu ES politiku attiecībā uz Tālajiem Ziemeļiem³. Tajā uzsvērtas arvien plašākās ES darbības reģionā un pārskatīti jautājumi, kas norādīti 2008. gada novembrī publicētajā Komisijas paziņojumā "ES un Arktikas reģions"⁴. Papildu sīkāka informācija par šajā paziņojumā minētajām politikas jomām ir pieejama šādos divos pavaddokumentos:

1) dienestu darba dokuments "Pārskats par darbībām Eiropas Savienības Arktikas politikas izstrādei";

2) dienestu darba dokuments "Visums un Arktika".

Turklāt Komisija un Augstā pārstāve iesaistīsies plašā dialogā un konsultāciju procesā ar Arktikas valstīm, pamatiedzīvotājiem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām. Tas

² Padomes secinājumi par Arktikas jautājumiem, Ārlietu padomes 2985. sanāksme, Briselē, 2009. gada 8. decembrī.

³ P7_TA(2011)0024, 2011. gada 20. janvāris.

⁴ COM(2008) 763, 2008. gada 20. novembris.

ļaus ES nākotnē uzlabot savas politikas nostādnes un nodrošināt, ka ES turpmāko ieguldījumu Arktikā atbalsta reģionālās ieinteresētās personas.

Komisija un Augstā pārstāve vēlas risināt diskusijas ar Padomi un Eiropas Parlamentu saistībā ar šo paziņojumu.

1. daļa. Problēmu risināšana: turpmākā virzība

Komisija 2008. gadā noteica trīs galvenos politikas mērķus:

- aizsargāt un saglabāt Arktiku kopā ar tās iedzīvotājiem;
- veicināt resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- starptautiskā sadarbība.

Kopš 2008. gada ES veiktie pasākumi ir devuši reālus rezultātus⁵ tādās jomās kā vides aizsardzība, pētniecība un ekonomikas attīstība, un īpašais uzsvars uz Arktikas vides aizsardzību joprojām ir uz Arktiku vērstās ES politikas stūrakmens. Tomēr, ņemot vērā acīmredzamās straujās pārmaiņas Arktikā, ir pienācis laiks uzlabot ES politikas nostādnes attiecībā uz šo reģionu, paplašināt pieeju un piesaistīt to "Eiropa 2020" stratēģijai gudrai, ilgtspējīgai un iekļaujošai izaugsmei, vienlaikus turpinot atbalstīt visus centienus nodrošināt Arktikas neaizsargātās vides efektīvu pārvaldību. Turklāt ar ES ieguldījumu Arktikas jautājumu risināšanā būtu jāatbalsta Arktikas valstu pasākumi un jāņem vērā pamatiedzīvotāju un vietējo kopienu vajadzības.

Tādējādi šajā dokumentā ir īsumā izklāstīta turpmākā virzība, ko var apkopot trīs vārdos: **zināšanas, atbildība un iesaiste.**

1. ZINĀŠANAS

Ņemot vērā planētas temperatūras iespējamo paaugstināšanos, ir nepieciešama pamatīga zinātniskā izpratne par Arktikā notiekošo klimata pārmaiņu apjomu un ātrumu un par šo pārmaiņu ietekmi uz pārējo pasauli. Ilgtspējīga attīstība Arktikā lielā mērā būs atkarīga no nepārtrauktiem pētījumiem par to, kā cilvēku darbības palielināšanās ietekmē reģiona neaizsargāto vidi. Tāpēc ES darbības būs vērstas uz zināšanām, lai palielinātu mūsu izpratni par Arktiku, veicot ieguldījumus Arktikas pētniecībā, attīstot Arktikas uzraudzību no kosmosa, atbalstot informācijas un novērošanas tīklus un vienlaikus paplašinot zinātību un tehnisko pieredzi.

1.1. Attīstīt vides zināšanas un dialogu, kā arī uzlabot Arktikas vides aizsardzību

ES ir apņēmusies aizsargāt globālo vidi un atbalstīs visus centienus nodrošināt Arktikas neaizsargātās vides efektīvu pārvaldību.

- ES sadarbosies ar citiem partneriem, lai apkarotu globālās klimata pārmaiņas, aizsargātu Arktikas vidi un uzlabotu zinātnisko pieredzi šo problēmu risināšanai.

⁵ Pārskats par galvenajām darbībām un rezultātiem ir ietverts šā paziņojuma otrajā daļā, kā arī dienestu darba dokumentā "Pārskats par darbībām Eiropas Savienības Arktikas politikas izstrādei".

- Piemēram, 2012. gada aprīlī Eiropas Komisija pievienojās Klimata un tīra gaisa koalīcijai, lai samazinātu klimatu piesārņojošo gaistošo vielu daudzumu. Šai iniciatīvai būtu jāpapildina nepieciešamie ANO pasākumi, lai samazinātu siltumnīcefekta gāzu emisijas pasaulē.
- ES ir apņēmusies ANO Vides programmas (*UNEP*) ietvaros izveidot juridiski saistošu globālu instrumentu, kas aptvertu dzīvsudraba izmantošanas dzīves ciklu; tas ir īpaši svarīgi Arktikas reģionam.

1.2. Rītdienas problēmu risināšana, izmantojot pētniecību

Saskaņā ar stratēģijas "Eiropa 2020" pamatiniciatīvu "Inovācijas savienība"⁶ un ierosināto ieguldījumu programmu pētniecībai un inovācijai 2014.-2020. gadā "Apvārsnis 2020"⁷ Komisija ES pētniecības un inovācijas politiku pārorientē uz problēmām, ar kurām saskaras mūsu sabiedrība. Tās ietver, piemēram, klimata pārmaiņas, enerģētikas un citu resursu nepietiekamību, izmaiņas veselības un demogrāfijas jomā, kā arī ūdens un pārtikas nodrošinājumu. Tiks mēģināts panākt politikai atbilstošus rezultātus, lai ekonomikas un politikas lēmumi tiktu pieņemti, balstoties uz konkrētu informāciju. Ierosinātais finansējums iniciatīvai "Apvārsnis 2020" (80 miljardi euro) ir krietni palielinājies salīdzinājumā ar iepriekšējām ES pētniecības programmām un ļaus ES sniegt vēl nozīmīgāku ieguldījumu Arktikas pētniecībā. Turklāt Komisija:

- turpinās pasākumus citās pasaules daļās, tostarp Arktikas Padomes dalībvalstīs, lai panāktu starptautiskus risinājumus sabiedrības problēmām, kas pārsniedz Eiropas mērogu;
- uzlabos sadarbību ar Arktikas partneriem, lai attīstītu pētniecības infrastruktūru, kas jāizstrādā starptautiskā mērogā.

Tāpēc ES centīsies plaši sadarboties ar valstīm, kas aktīvi darbojas Arktikas daudzdisciplīnu pētniecībā un pētniecības infrastruktūras izveidē. Arktikas pētniecības programmu pielāgošana būs svarīgs ieguldījums, lai uzlabotu zināšanas un pētniecības programmu efektivitāti, vienlaikus maksimāli palielinot to ietekmi.

Pienācīgi tiks ņemta vērā sociālā un ekonomiskā dimensija saistībā ar tādām problēmām kā klimata un vides pārmaiņas un to ietekme uz vietējiem iedzīvotājiem un ekonomisko aktivitāti.

1.3. Informācijas izmantošana

Esošās informācijas apkopošana ir visefektīvākais veids, lai pārliecinātos, ka politikas veidotāji ir labi informēti un ka Arktikas attīstība var turpināties atbildīgā veidā, kas dod labumu Arktikas valstīm un vietējām kopienām.

- Pamatojoties uz atskaites ziņojumu "ES ietekme Arktikā un politikas novērtējums"⁸, Komisija turpinās veicināt informācijas apmaiņu ar Arktikas valstīm un citām

⁶ COM(2010) 546, 2010. gada 6. oktobris.

⁷ COM(2011) 808 un pievienotie priekšlikumi COM(2011) 809, COM(2011) 810, COM(2011) 811 un COM(2011) 812, 2011. gada 30. oktobris.

⁸ <http://arctic-footprint.eu>

ieinteresētajām personām, lai atbalstītu politikas veidošanu. Tas ietvertu arī informāciju, kas iegūta no darbību uzraudzības un novērošanas, attālās izpētes, pētniecības, kā arī kopienu līmenī veiktas uzraudzības un tradicionālajām zināšanām.

- Lai veiktu stratēģisko novērtējumu par Arktikas attīstības ietekmi, Komisija īstenos sagatavošanas pasākumus, ko apstiprinājusi budžeta lēmējinstītūcija un kuru budžets ir 1 miljons euro. Šis projekts būs turpinājums 2008. gada paziņojumā minētajam ieteikumam izvērtēt iespējas Eiropas Arktikas informācijas centra izveidei, un šim nolūkam tiks pārbaudītas Arktikas informācijas platformas izveides iespējas, balstoties uz vadošo Arktikas pētniecības centru un universitāšu tīklu ES un ārpus tās.

ES sadarbosies ar Arktikas valstīm, lai uzlabotu uzraudzības un kontroles spējas, tostarp satelītu izmantošanu.

- Zemes orbītā esošie satelīti ir nozīmīgi komunikācijas, navigācijas un novērošanas līdzekļi Arktikā. ES satelītu programmas jau sniedz ievērojamu atbalstu reģionā dzīvojošajiem un strādājošajiem. To papildinās plānotā *Galileo* un jauno *Sentinel* satelītu izmantošana programmas "Globālā vides un drošības novērošana" ietvaros. *Sentinel* satelīti ļaus uzraudzīt jūras ledus biezumu un izplatību. Turklāt tie varētu palīdzēt īstenot nesen starp Arktikas Savienības dalībvalstīm panākto vienošanos par meklēšanu un glābšanu.
- ES sadarbībā ar dalībvalstīm līdz 2020. gadam izstrādās platformu, lai apkopotu datus par jūru stāvokli Eiropā un apkaimē un veiktu jūras dibena augstas izšķirtspējas kartografēšanu. Jūras dibena kartes varētu palīdzēt noteikt drošus transporta maršrutus Arktikas ūdeņos.
- ES atbalstīs Kopīgas vides informācijas sistēmas (*SEIS*) iniciatīvu un izveidos tīklu, kas nodrošina tiešsaistes piekļuvi vides datiem, kā arī sniegs atbalstu nesen izveidotajam noturīgam Arktikas novērošanas tīklam (*SAON*), kura mērķis ir pastiprināt starptautiskās sabiedrības iesaisti koordinētās Arktikas novērošanas un datu apmaiņas sistēmās, kas kalpo sabiedrības vajadzībām, jo īpaši vides, sociālo lietu, veselības, ekonomikas un kultūras jomā.

2. ATBILDĪBA

ES ir ciešas saiknes ar Arktiku, raugoties ne tikai no vēsturiskās, ekonomiskās un ģeogrāfiskās perspektīvas, bet arī tāpēc, ka ES no Arktikas importē dabas resursus un tai rūp pasaules vide, par kuru tā uzņemas atbildību. Arktika nozīmē gan problēmas, gan iespējas, kas būtiski ietekmēs Eiropas iedzīvotāju dzīvi turpmākajās paaudzēs. Problēmas un iespējas nozīmē arī atbildību. ES uzskata, ka jāveic atbildīgs ieguldījums Arktikas reģionā, izmantojot finansējuma programmas, kā arī veicinot reģiona resursu drošu un ilgtspējīgu pārvaldību un izmantošanu.

2.1. ES finansējums ilgtspējīgai attīstībai

Pēdējos gados ES reģionālais finansējums un citas sadarbības programmas un nolīgumi ir snieguši ievērojamu ieguldījumu Arktikas reģiona attīstībā. Dažas programmas aptver ne tikai ES dalībvalstis, bet arī Grenlandi, Islandi, Norvēģiju un Krievijas Federāciju.

- Pastiprinot un savstarpēji saistot dažādas tās rīcībā esošas finansējuma iniciatīvas (Eiropas Reģionālās attīstības fondu (ERAF), Eiropas Sociālo fondu, Kohēzijas fondu, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai, Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fondu un Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu), ES var pozitīvi ietekmēt Arktikas attīstību, tādējādi nodrošinot labumu vietējām kopienām un pamatiedzīvotājiem. Saskaņā ar stratēģiju "Eiropa 2020" Komisija vēlētos apspriesties ar attiecīgajām dalībvalstīm pat to, kā finansējuma iespējas daudzgadu finanšu shēmas (2014.-2020. gadam) ietvaros varētu veicināt šā mērķa īstenošanu. Svarīgi būs nodrošināt, lai ES finansētās programmas būtu efektīvas, pieejamas un atbilst vietējo iedzīvotāju vajadzībām attīstības jomā.
- ES ir lielākā ieguldītāja Ziemeļu dimensijas vides partnerības (*NDEP*) atbalsta fondā, kas sniedz dotācijas vides un kodoliekārtu attīrīšanas projektiem Arktikas Barenca reģionā. Turpinās darbs pie Arhangeļskas pašvaldību ūdensapgādes un notekūdeņu apsaimniekošanas pakalpojumu projekta, kam piešķirti 8,2 miljoni euro. Šis projekts ļaus samazināt notekūdeņu tiešu novadīšanu un uzlabot energoefektivitāti.
- Turpmāko ārējo darbību, kā arī reģionālās un pārrobežu sadarbības programmu (piemēram, Ziemeļu perifērijas programmas) ģeogrāfiskā darbības joma un prioritātes varētu tikt paplašinātas, lai pastiprinātu polāro reģionu sadarbību un nodrošinātu, ka ES sniedz maksimālu ieguldījumu Arktikas reģiona attīstībā.

2.2. Veicināt resursu ilgtspējīgu pārvaldību un izmantošanu

Arktikas valstu un ES kopīgajās interesēs ir nodrošināt, ka Arktikas dabas resursi, kas atrodas uz zemes, jūrā, kā arī jūras dibenā un zem tā, tiek izmantoti ilgtspējīgā veidā, kas neapdraud Arktikas vidi un dod labumu vietējām kopienām.

- Lai palielinātu derīgo izrakteņu un naftas ieguves darbības Arktikas reģionā, ES sadarbosies ar Arktikas partneriem un privāto sektoru ar mērķi izstrādāt videi nekaitīgas zema riska tehnoloģijas, ko varētu izmantot ieguves rūpniecības nozarēs. Piemēram, ziemeļos esošie kalnrūpniecības uzņēmumi, kā arī universitātes un pētnieki ir svarīgi partneri saistītos *FP7* projektos, piemēram, *ProMine*⁹ un *I²Mine*¹⁰. Komisija 2011. gada 27. oktobrī iesniedza priekšlikumu Regulai par naftas un gāzes meklēšanas, izpētes un ieguves darbību jūrā drošumu¹¹.
- Komisijas priekšlikums par pastiprinātu sadarbību starp ES un Grenlandi paredz iespēju sadarboties Grenlandes vides aizsardzības jomā, vienlaikus nodrošinot tās ekonomikas attīstību un diversifikāciju. Šī partnerība ļautu īstenot arī uzlabotu dialogu par dabas resursiem, lai apmainītos ar zinātību un pieredzi. ES un

⁹ <http://promine.gtk.fi/>

¹⁰ <http://www.i2mine.eu/>

¹¹ COM(2011) 688, 2011. gada 27. oktobris.

Grenlandes partnerības ietvaros 13. jūnijā tika parakstīts priekšlīgums par sadarbību derīgo izrakteņu jomā.

- Ilgtspējīgā veidā jāattīsta arī Arktikas kuģniecība. Lai gan Arktikas ūdeņos nav iespējams kuģot visu gadu, ES ir apņēmusies palīdzēt izveidot ilgtspējīgas kuģošanas maršrutus, piemēram, Ziemeļu jūras ceļu. Svarīgi aspekti šajā saistībā ir drošība un ietekme uz vidi. Komisija un ES dalībvalstis cieši seko līdzi situācijai Arktikas jūras transporta jomā, tostarp tirdzniecības kuģu un pasažieru kruīzu kuģu satiksmei un braucienu biežumam pa Ziemeļu jūras ceļu, ziemeļrietumu kuģošanas ceļu vai Arktikas ūdeņiem kopumā, kā arī jebkādai piekrastes valstu praksei un prasībām, kas ietekmē starptautisko kuģošanu. Ar Komisijas un dalībvalstu palīdzību ES atbalsta *IMO* izveidotā obligātā "Polārā kodeksa" izstrādi. Turklāt *Galileo* satelītnavigācijas sistēma globālai navigācijai un pozicionēšanai, kas sāks darboties 2014. gadā, kopā ar līdzīgām sistēmām nodrošinās lielāku drošību un meklēšanas un glābšanas (*SAR*) kapacitāti Arktikā.
- Tā kā kuģu satiksmes negadījumi varētu nodarīt lielu kaitējumu videi, Komisija ar Eiropas Jūras drošības aģentūras palīdzību atbalsta Arktikas Padomes darbu saistībā ar katastrofu novēršanu, gatavību tām un reaģēšanu, kā arī veicina ar jūras drošību saistīto ieteikumu īstenošanu, kas ietverti 2009. gada novērtējumā par kuģniecību Arktikas jūrā.
- ES kā enerģijas un izejvielu svarīga patērētāja, importētāja un tehnoloģiju piegādātāja ir ieinteresēta Arktikas valstu resursu politikas attīstībā. ES centīsies izveidot stabilas ilgtermiņa partnerības ar tādiem piegādātājiem kā Kanāda, Norvēģija, Krievijas Federācija, ASV un citiem attiecīgajiem partneriem. Izejvielu stratēģijas¹² ārējā pilāra ietvaros ES prioritārā kārtā aktīvi īsteno "diplomātiju izejvielu jomā" attiecībā uz attiecīgajām Arktikas valstīm, lai nodrošinātu piekļuvi izejvielām, jo īpaši izmantojot stratēģiskās partnerības un politikas dialogus. Turklāt resursu ilgtspējīga pārvaldība dotu ievērojamu ieguldījumu sociālajā un ekonomiskajā attīstībā, piemēram, Barenca reģionā.
- Viena trešdaļa Arktikā nozvejoto zivju tiek pārdota Eiropas tirgū. Pētījumi liecina, ka šis rādītājs varētu palielināties, jo jūras sasilšanas rezultātā zivju krājumi var pārvietoties uz ziemeļiem. ES ir apņēmusies nodrošināt labu sadarbību ar Arktikas valstīm jūras bioloģisko resursu ilgtspējīgas pārvaldības jomā. ES atbalsta Arktikas reģiona zvejas resursu ilgtspējīgu izmantošanu, balstoties uz pamatotiem zinātniskiem ieteikumiem un vienlaikus ievērojot vietējo piekrastes kopienu tiesības. ES tupina atbalstīt piesardzīgu pieeju, saskaņā ar kuru pirms jaunu zvejas iespēju izmantošanas attiecībā uz tām Arktikas atklātās jūras daļām, kuras nav iekļautas starptautiskajā saglabāšanas un pārvaldības sistēmā, būtu jāizstrādā normatīvais regulējums par zivju krājumu saglabāšanu un pārvaldību. Jautājumu par nepieciešamību ieviest atklātās jūras zivju krājumu kopīgas pārvaldības sistēmu Komisija ir izskatījusi Ziemeļatlantijas Zvejniecības ministru konferencē. Šim nolūkam reģionālās zivsaimniecības pārvaldības organizācijas (*RFMO*) varētu paplašināt savu ģeogrāfiskās darbības jomu.

¹² COM(2011) 25, 2011. gada 2. februāris.

- Attiecībā uz jautājumu par roņveidīgo izmantošanu Komisija līdz 2012. gada beigām iesniegs ziņojumu par Regulas 1007/2009 īstenošanu ES dalībvalstīs, tostarp par izņēmuma piemērošanu, kas atļauj tirdzniecību ar izstrādājumiem, kas iegūti no roņveidīgajiem inuītu un citu pamatiedzīvotāju kopienu veiktajās tradicionālajās medībās, kas sekmē šo kopienu izdzīvošanu. ES ņems vērā rezultātus, kas izriet no procedūrām, kuras attiecībā uz šo regulu tiek īstenotas PTO un ES Tiesā.
- ES izpētīs turpmākās iespējas īstenot inovatīvas saimnieciskās darbības, piemēram, turpmāk attīstīt ilgtspējīgu tūrismu, tostarp ekotūrismu, un atjaunojamās enerģijas nozari. Palielinās tūrisms, jo īpaši kruīzu kuģu skaits, Arktikas reģionā. Komisija atbalsta un piedalās pārskatu sagatavošanā un diskusijās, kas notiek *IMO*, Arktikas Padomē un citās organizācijās un kurās tiek izskatīts jautājums par pasažieru kruīzu kuģu drošību Arktikā un jo īpaši apgabalos ar ierobežotu meklēšanas un glābšanas kapacitāti. Ar ES reģionālajām, pārrobežu un starpvalstu programmām, kas paredzētas ES arktiskajiem reģioniem, tiek atbalstīti vairāki projekti, kas palīdz izstrādāt jaunas pieejas tūrismam Arktikā¹³, piemēram, projekts "Tūristu gids Ziemeļu perifērijai"¹⁴, kas ļauj izveidot inovatīvus informācijas pakalpojumus tūristiem.

3. IESAISTE

ES plāno ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm, piecām Arktikas valstīm, kas nav ES valstis, un vietējiem iedzīvotājiem, tostarp pamatiedzīvotājiem, uzlabot Arktikas attīstības politiku. Arktikas valstīm – gan kā atsevišķām valstīm, gan reģionālo iestāžu sastāvā – ir būtiska loma reģionā. ES atzīst, ka uz Arktikas okeānu attiecas visaptverošs tiesiskais regulējums, tostarp ANO Jūras tiesību konvencija (*UNCLOS*) un citi attiecīgie starptautiskie instrumenti¹⁵, un uzskata, ka *UNCLOS* veido pamatu Arktikas okeāna pārvaldībai. Turklāt tā atzinīgi novērtē ievērojamo starptautisko sadarbību, kas jau izveidota starp Arktikas valstīm un dažādos Arktikas reģionālajos forumos. Eiropas Savienībai būtiski svarīgi ir saglabāt labu starptautisko sadarbību Arktikas reģionā un atbalstīt reģiona stabilitāti.

ES uzskata, ka Arktikas Padome ir galvenais starptautiskās sadarbības forums šajā reģionā. Komisijas dienesti, Eiropas Ārējās darbības dienests (EĀDD) un ES aģentūras piedalījās Arktikas Padomes sanāksmēs kā *ad hoc* novērotāji un aktīvi līdzdarbojās tās darba grupās. Komisija 2008. gada 1. decembrī iesniedza pieteikumu ES vārdā, lai kļūtu par Arktikas Padomes pastāvīgo novērotāju. Tā kā 2011. gada maijā tika pieņemti kritēriji novērotāju apstiprināšanai, vēstulē, ko kopīgi parakstījuši priekšsēdētāja vietniece Eštone un komisārs Damanaki un kas adresēta Arktikas Padomes priekšsēdētājam – Zviedrijas ārlietu ministram Karlam Biltam, Komisija 2011. gada decembrī iesniedza atjauninātu informāciju. Novērotāja statuss, kā to noteikusi Arktikas Padome, ļautu ES pastiprināt sadarbību un sniegt pozitīvu ieguldījumu Padomes darbā. Tas ļautu ES gūt plašāku izpratni par Arktikas partneru bažām, kas būs svarīgs aspekts ES iekšējās politikas izstrādē. Novērotāja statuss papildinātu ES iesaisti Arktikas reģionā, kas tiktu īstenota ar Barenca Eiro-Arktiskās padomes un Ziemeļu dimensijas starpniecību. ES iesaiste ietvers šādus pasākumus.

¹³ <http://www.interregnord.com/en/projects/north/1-trade-and-industry-development.aspx>

¹⁴ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/show/&tid=82>

¹⁵ Visaptveroši pārskati par attiecīgajiem instrumentiem ir iekļauti ziņojumos, kas publicēti šādās vietnēs: 'Arctic TRANSFORM' <www.arctic-transform.eu> un 'EU Arctic Footprint and Policy Assessment' <http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFP_A_Final_Report.pdf>.

- Divpusējos dialogos ar visiem Arktikas partneriem – Kanādu, Islandi, Norvēģiju, Krievijas Federāciju un Amerikas Savienotajām Valstīm – ES centīsies pastiprināt sadarbību Arktikas jautājumos.
- ES apņemas Arktikas jautājumos vēl vairāk pastiprinās paredzētā Islandes pievienošanās ES (Islande pieteicās dalībai ES 2009. gada jūnijā), tādējādi tas ļaus risināt kopīgas problēmas. Šobrīd notiekošās pievienošanās sarunas nodrošina papildu satvaru, lai apspriestu konkrētas politikas jomas saistībā ar Arktiku.
- Grenlandes un ES attiecības ir noteiktas ar lēmumu par aizjūras asociāciju, kā arī ar visaptverošu ES un Grenlandes partnerību. Komisija 2011. gada 7. decembrī iesniedza tiesību akta priekšlikumu, lai atjaunotu partnerību laikposmam no 2014. gada līdz 2020. gadam¹⁶. Turpmākās partnerības ietvaros Komisija ir ierosinājusi uzlabot dialogu par Arktikas jautājumiem, kas palīdzētu ES gūt labāku izpratni par attālām Arktikas kopienām un ļautu apmainīties ar vērtīgām zināšanām kopīgo interešu jautājumos.
- Ļoti svarīgi ir nodrošināt, ka ekonomikas attīstības jautājumos tiek ņemti vērā Arktikas iedzīvotāju viedokļi. ES izskatīs piemērotus veidus, kā nodrošināt, ka Arktikas pamatiedzīvotāju pārstāvji saņem informāciju un konsultācijas par ES politikas jomām, kas tos ietekmē, un ka tiem ir piemērotas platformas, lai par savām konkrētajām bažām paziņotu ES iestādēm un sabiedrībai. Ņemot vērā šo mērķi, Komisija un EĀDD pastiprinās savas pūles, lai rīkotu regulārus dialogus ar pamatiedzīvotājiem.
- ES turpinās iesaistīties attiecīgos starptautiskos forumos par Arktikas jautājumiem, piemēram, par bioloģisko daudzveidību, uz ekosistēmām balstītu pārvaldību, noturīgiem organiskiem piesārņotājiem, aizsargātajām jūras joslām, starptautisko kuģošanu, kā arī vides un jūras drošības standartiem. Šie pasākumi būtu jāveic, pamatojoties uz esošajiem starptautiskajiem tiesību aktiem, starptautiskajām konvencijām un sadarbību ar tādām starptautiskajām organizācijām kā ANO, Arktikas Padome un Starptautiskā jūrniecības organizācija (*IMO*). Turklāt ES apsvērs veidus, kādos tā var atbalstīt Arktikas Padomes pieņemto nolīgumu efektīvu īstenošanu.
- Komisija turpinās sadarboties ar starptautiskajiem partneriem, lai ziņotu par jūras vides stāvokli un veiktu tā novērtējumu. Turklāt tā turpinās veicināt stratēģisko novērtējumu par ietekmi uz vidi izmantošanu pārrobežu kontekstā, vienlaikus nodrošinot atbilstību Espo konvencijai¹⁷. Piemēram, Komisija turpina dialogu par Espo konvenciju ar Krievijas Federāciju, kura 2011. gada jūlijā sāka iekšējās procedūras, lai ratificētu šo konvenciju. Turklāt saskaņā ar ES un Krievijas partnerību modernizācijai ir pastiprināta sadarbība vides uzraudzības jomā.
- Ekosistēmu pārvaldības jomā ES turpinās darbu, ievērojot Oslo un Parīzes konvencijas par Ziemeļaustrumu Atlantijas reģiona jūras vides aizsardzību (*OSPAR*), lai izveidotu Arktikas aizsargāto jūras joslu tīklu un izvērtētu, cik piemēroti ir pašreizējie pasākumi, lai pārvaldītu naftas un gāzes ieguves darbības ekstremālos

¹⁶ COM (2011) 846, 2011. gada 7. decembris.

¹⁷ Espo Konvencija par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā ir ANO Eiropas Ekonomikas komisijas (*UNECE*) konvencija, ko parakstīja 1991. gadā Espo, Somijā un kas stājās spēkā 1997. gadā.

klīmatiskajos apstākļos, ņemot vērā to iespējamo ietekmi uz vidi. Komisija un ES aģentūras sniedz ieguldījumu šā jautājuma risināšanai Arktikas Jūras vides darba grupā, kas darbojas Arktikas Padomes pakļautībā. Tajā pašā laikā ES nepārtraukti rosina kompetentās ANO iestādes aizsargāt bioloģisko daudzveidību jomās, kas nav valstu jurisdikcijā, iespējams, izmantojot *UNCLOS*.

- ES uzlabos arī informēšanas pasākumus Arktikas nevalstiskajās organizācijās. Turklāt Komisija ir pastiprinājusi dialogu ar ieinteresētajām personām par vides politiku. Savukārt 2011. gada jūlijā tika uzsākts projekts, lai izveidotu NVO dialogu par Arktikas vides jautājumiem. Pirmais NVO forums notika 2012. gada janvārī, un paredzams, ka tas tiks rīkots divreiz gadā.

2. daļa. Kopsavilkums par ES ieguldījumu Arktikā kopš 2008. gada

Atbildot uz Padomes 2009. gada decembra secinājumiem, kopīgā paziņojuma otrajā daļā ir uzsvērtas arvien plašākās ES darbības reģionā un pārskatīti jautājumi, kas norādīti 2008. gada novembrī publicētajā Komisijas paziņojumā "ES un Arktikas reģions". ES ir jāsniēdz nozīmīgs un arvien lielāks ieguldījums, lai risinātu problēmas saistībā ar efektīvu vides aizsardzību, vienlaikus ilgtspējīgā veidā attīstot Arktikas ekonomisko potenciālu. Šo apņemšanos apliecina dažādi pasākumi Arktikas reģionā, kas koncentrēti uz tādiem jautājumiem kā klimata pārmaiņas, vides degradācija, energoresursu, izejvielu un zvejas resursu izmantošana un ilgtspējīga pārvaldība, kā arī uz tādām jaunām saimnieciskām darbībām kā tūrisms un jauni jūras transporta maršruti. Ir uzsvērts, cik svarīgs ir dialogs ar Arktikas valstīm un reģiona pamatiedzīvotājiem.

1. AIZSARGĀT UN SAGLABĀT ARKTIKU KOPĀ AR TĀS IEDZĪVOTĀJIEM

Klimata pārmaiņas un vide

Ir panākts progress, lai nodrošinātu, ka visi lielākie piesārņotāji pasaules līmenī samazina siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisijas. ES ir uz pareizā ceļa, lai izpildītu savas saistības saskaņā ar Kioto Klimata pārmaiņu protokolu, turklāt tā ir tiesību aktos iestrādājusi apņemšanos par 20 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas. Komisija ir publicējusi "Ceļvedi virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni 2050. gadā"¹⁸. Otrs elements ir ES pasākumi svarīgu pamattehnoloģiju jomā, jo īpaši augsto tehnoloģiju ieguldījums tīras enerģijas ražošanā. Kopā šie pasākumi būtiski samazinās Arktikas piesārņojumu, kas izraisa klimata pārmaiņas. Turklāt ES palīdzēja 2011. gada decembrī izstrādāt Durbanas Pastiprinātas rīcības platformu¹⁹, aicinot izveidot jaunu visaptverošu tiesību instrumentu, par kuru vienošanās jāpanāk līdz 2015. gadam. Tai joprojām ir svarīga loma, īstenojot piesārņojuma samazināšanas starptautiskos pasākumus, sākot ar Konvenciju par noturīgiem organiskiem piesārņotājiem un beidzot ar Stokholmas konvenciju un ANO Eiropas Ekonomikas komisijas Konvenciju par gaisa pārrobežu piesārņojumu lielos attālumos.

Ziņojums "ES ietekme Arktikā un politikas novērtējums"²⁰ tika publicēts 2011. gada janvārī. Tajā sniegts pārskats par iespējamo ES ietekmi līdz 2030. gadam deviņās jomās, piemēram,

¹⁸ COM (2011) 112, 2011. gada 8. marts.

¹⁹ ANO Vispārējā konvencija par klimata pārmaiņām (COP 17 Durbanā).

²⁰ <http://arctic-footprint.eu>

tādās kā bioloģiskā daudzveidība, transports, enerģētika, zivsaimniecība un klimata pārmaiņas. Citi pētniecības projekti, par ko tiek saņemti ES līdzekļi, (piemēram, *CLEAR* un *ArcRisk*) sniedz svarīgas zināšanas par pārrobežu piesārņojuma ietekmi uz Arktikas iedzīvotāju veselības stāvokli. ES ir veicinājusi ietekmes novērtējumu izmantošanu, vienlaikus nodrošinot atbilstību Espo Konvencijai par ietekmes uz vidi novērtējumu pārrobežu kontekstā un tās protokolam par stratēģisko vides novērtējumu. Komisija turpina dialogu par Espo konvenciju ar Krievijas Federāciju, kura 2011. gada jūlijā uzsāka iekšējās procedūras, lai ratificētu šo konvenciju. Turklāt saskaņā ar ES un Krievijas partnerību modernizācijai prioritārā kārtā ir pastiprināta sadarbība vides uzraudzības jomā. Eiropas Vides aģentūra (EVA) ar Krievijas partneriem ir vienojusies par vairākām iniciatīvām saistībā ar kopīgu vides uzraudzību, jo īpaši Arktikā, tostarp par tādas sistēmas izveidi, kas apkopotu datus par ūdens un gaisa piesārņojumu, piesārņotāju transportēšanu lielā attālumā un atkritumu un bīstamu ķīmisko vielu uzlabotu apsaimniekošanu, un ļautu apmainīties ar šādiem datiem.

Attiecīgās valstis 2008. gadā parakstīja un ratificēja nolīgumu par ārkārtas situāciju novēršanu un reaģēšanu uz tiem Barenca reģionā; šis nolīgums tika pieņemts Barenca Eiro-Arktiskās padomes (*BEAC*) ietvaros.

Atbalsts pamatiedzīvotājiem un vietējiem iedzīvotājiem

ES aktīvi iesaistās darbā, lai pieņemtu ANO deklarāciju par pamatiedzīvotāju tiesībām. ES cenšas cilvēktiesības un ar pamatiedzīvotājiem saistītos jautājumus iekļaut visos savas iekšpolitikas un ārpolitikas aspektos, tostarp politikas dialogā ar trešām valstīm un reģionālajām un daudzpusējām organizācijām. Turklāt ES sniedz finansiālu atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kuras strādā ar pamatiedzīvotājiem saistītu jautājumu jomā, jo īpaši, izmantojot Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu (*EIDHR*).

Komisija ir uzsākusi pastāvīgu dialogu ar Arktikas pamatiedzīvotāju kopienām. Turklāt 2010. gada 9. martā tā rīkoja semināru "Arktikas dialogs"²¹. Dalībnieki atzinīgi novērtēja šo iniciatīvu un uzsvēra, cik svarīgi ir pamatiedzīvotāju pārstāvjus iesaistīt lēmumu pieņemšanā. Komisija 2011. gada janvārī atkārtoti tikās ar Arktikas pamatiedzīvotāju pārstāvjiem Tromso, Norvēģijā. Turklāt EVA ielūdza Arktikas pamatiedzīvotāju grupas piedalīties seminārā 2011. gada jūnijā, lai apspriestu tādus jautājumus kā vietējo tradicionālo zināšanu izmantošana Arktikas vides uzraudzībā un veiktu novērtējumu par Arktikas iedzīvotājus ietekmējošajām tendencēm un izmaiņām.

ES, izmantojot dažādas iniciatīvas, nodrošina ievērojamas finansējuma summas, kas paredzētas pamatiedzīvotājiem un vietējiem iedzīvotājiem. Finansējuma programmas 2007.-2013. gada līdzfinansēšanas periodā ir 1,14 miljardu euro apmērā jeb 1,98 miljardu apmērā, ja pieskaita dalībvalstu līdzfinansējumu.

- No Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) 2007.-2013. gadam pārrobežu apakšprogrammas *Sápmi* ietvaros tika piešķirti 4,3 miljoni euro, lai atbalstītu sāmu tautas centienus noturīgā veidā attīstīt to kultūras dzīvi un rūpniecību²². Turklāt programma *Interreg IVA North*²³, kurā ietilpst programma *Sápmi* un kurai sniegtais

²¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/1831>

²² Kopējais finansējums ir 6,7 miljoni euro, <http://www.interregnord.com/en/projects/sapmi/4-sapmi-borderless-development.aspx>

²³ <http://www.interregnord.com/en/projects.aspx>

ES finansējums ir 34 miljoni euro (no kopējās summas 57 miljoni euro), ir paredzēta, lai pastiprinātu Somijas, Zviedrijas un Norvēģijas galējo ziemeļu reģionu pievilcību un konkurētspēju.

- Līdzīgi mērķi ir programmai *Botnia-Atlantica*²⁴, kas darbojas Somijas, Zviedrijas un Norvēģijas ziemeļu reģionos (no kopējiem līdzekļiem 60,9 miljonu euro apmērā ES finansējums ir 34,4 miljoni euro), kā arī Zviedrijas un Norvēģijas programmai *Interreg IVA*²⁵ (no kopējiem līdzekļiem 68 miljonu euro apmērā ES finansējums ir 37 miljoni euro).
- Ziemeļu perifērijas programmas²⁶, kurā piedalās Īrija, Somija, Zviedrija un Apvienotā Karaliste, kā arī Farēru salas, Grenlande, Islande un Norvēģija (iespējama arī Krievijas Federācijas un Kanādas līdzdalība), budžets ir 59 miljoni euro, no kuriem ES finansējums veido 35 miljonus euro. Šīs programmas mērķis ir palīdzēt Ziemeļeiropas attāļajām kopienām attīstīt ekonomisko, sociālo un vides potenciālu.
- Ar starptautisko Baltijas jūras reģiona programmu²⁷ (278 miljonu euro apmērā, no kuriem ES finansējums ir 217 miljoni euro) tiek finansēts Botnijas jūras "Zaļais loģistikas koridors", lai Skandināvijas ziemeļu reģionus un Barenca reģionu savienotu ar galapatēriņa tirgiem Baltijas jūras reģionā un Centrāleiropā.
- Laikposmā no 2007. gada līdz 2013. gadam ERAF veiks ieguldījumu Zviedrijas ziemeļu programmā 243 miljonu euro apmērā un Zviedrijas vidējo ziemeļu programmā – 177 miljonu euro apmērā, lai palielinātu šo reģionu konkurētspēju²⁸. Sāmu jautājumi ir iekļauti dažādās prioritārajās jomās.
- Somijas ziemeļu reģioniem paredzētās ERAF programmas²⁹ kopējais budžets ir 1,1 miljards euro, no kuriem 311,3 miljoni euro ir ES budžeta ieguldījums. Programmas prioritātes ietver īpaši izstrādātus pasākumus, kas paredzēti sāmu iedzīvotājiem un ar ko atbalsta uzņēmējdarbību un uzņēmumus, kuru pamatā ir sāmu kultūra.
- Kolarktiskas programma³⁰ ir viena no 13 pārrobežu sadarbības programmām, ko pašlaik finansē, izmantojot Eiropas kaimiņattiecību un partnerības instrumentu (EKPI) un ERAF. Programmas budžets 2007.-2013. gadam ir 70,48 miljoni euro, no kuriem 28,24 miljoni euro ir ES finansējums. Šajā programmā piedalās Somijas, Zviedrijas, Norvēģijas un Krievijas Federācijas ziemeļu reģioni.
- Barenca jūras reģiona subarktiskas daļā tiek īstenota cita pārrobežu sadarbības programma – Karēlijas programma³¹ ar kopējo budžetu 46,5 miljoni euro, no kuriem 23,2 miljoni euro ir ES budžeta līdzekļi un atlikušo daļu veido dalībvalstu un Krievijas Federācijas ieguldījumi.

²⁴ <http://www.botnia-atlantica.eu>

²⁵ <http://www.interreg-sverige-norge.com/>

²⁶ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/main/>

²⁷ http://eu.baltic.net/Project_Database.5308.html?&&contentid=70&contentaction=single

²⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/ovrenorrand> un

<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/mellerstanorrand>

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/finland/fi1a_en.htm?4

³⁰ <http://www.kolarcticenpi.info/ourprojects>

³¹ <http://www.kareliaenpi.eu/en>

Ziemeļu dimensijas partnerība sabiedrības veselības un sociālās labklājības jomā (*NDPHS*) ir izstrādājusi darba plānu, lai uzlabotu iedzīvotāju garīgo veselību, novērstu atkarību un veicinātu bērnu attīstību, kā arī pamatiedzīvotāju kopienu veselību. Darba plāns jāīsteno līdz 2013. gadam.

Pirms pieņemt ES Regulu 1007/2009 par tirdzniecību ar izstrādājumiem no roņiem, tika rīkotas plašas sabiedriskās apspriedes³², tostarp ar pamatiedzīvotājiem, par roņveidīgo izmantošanu. Inuītu kopiena ir apstrīdējusi šos tiesību aktus. ES Tiesa 2011. gada septembrī noraidīja vienu pieteikumu, pamatojoties uz pieteikuma nepieņemamību³³; otra lieta tiek izskatīta. Turklāt ir izveidota Pasaules tirdzniecības organizācijas kolēģija, lai pēc Kanādas un Norvēģijas lūguma pārskatītu šo aizliegumu.

Pētniecība, uzraudzība un novērtēšana

Kopumā ES un tās dalībvalstis pēdējo desmit gadu laikā ir veikušas svarīgu ieguldījumu Arktikas pētniecībā. Apmēram 200 miljoni euro no ES fondiem ir piešķirti Arktikas pētniecībai. ES veicina pētniecību, kas koncentrēta uz ilgtspējīgu attīstību un globālajām vides pārmaiņām, lai uzlabotu izpratni par to savstarpējo saistību ar dabas procesiem, kas ietekmē Arktiku, īpašu uzsvāru liekot uz klimata pārmaiņām un arvien vairāk – uz to ietekmi uz vietējiem iedzīvotājiem un ekonomisko aktivitāti.

Divpadsmit projekti, kas kopš 2008. gada sākti ES Septītās pētniecības pamatprogrammas (*FP7*) ietvaros, palīdz novērst trūkumus minētajās jomās un uzlabot ilgtermiņa uzraudzību un sekmē datu par dabas un cilvēka izraisītajiem procesiem Arktikā pieejamību. Ar astoņiem citiem projektiem tiek atbalstīta jaunu vadošo pētniecības tīklu un infrastruktūras izveide Eiropā, vienlaikus nostiprinot esošos tīklus. ES pētniecības programmas veicina ciešas attiecības ar visām Arktikas valstīm. Farēru salas, Norvēģija un Islande ir valstis, kuras ir oficiāli iesaistītas *FP7* un tādējādi šā instrumenta ietvaros tām ir tādas pašas tiesības kā ES dalībvalstīm. Turklāt ES ir noslēgusi zinātnes un tehnoloģijas sadarbības nolīgumus ar Kanādu, Krievijas Federāciju un ASV, kas ietver pētniecības programmas vides, veselības, zivsaimniecības, transporta, enerģētikas un visuma jomā. Pētniecības jomas partneri no šīm trim valstīm regulāri piedalās *FP7* projektos.

ES un *FP7* ietvaros finansētie projekti sniedz intensīvu atbalstu starptautiskajiem pūlīņiem veicināt polārpētniecību un pielāgot starptautiskās pētījumu programmas. Viens no piemēriem ir Starptautiskais polārais gads (2007.-2009. gads).

Attiecībā uz uzraudzības un kontroles spēju palielināšanu ES atbalsta Kopīgas vides informācijas sistēmas (*SEIS*) iniciatīvu, kuras mērķis ir modernizēt pašreizējās ziņošanas sistēmas un izveidot tīklu, kas nodrošina piekļuvi datiem tiešsaistē. Tādējādi būtu jāuzlabo Arktikas vides informācijas kvalitāte un savlaicīgums, kā rezultātā uzlabotos uz zināšanām balstītu lēmumu pieņemšana. Turklāt ES atbalsta citas programmas un iniciatīvas, kas ir svarīgas Arktikas reģionam, piemēram, programmu "Globālā vides un drošības novērošana" (*GMES*), Zemes novērošanas grupu (*GEO*) un Zemes novērošanas sistēmu globālo tīklu (*GEOS*). Turklāt EVA aktīvi strādā pie tā, lai izveidotu noturīgu Arktikas novērošanas tīklu (*SAON*).

³² http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm

³³ Vispārējās tiesas 2011. gada 6. septembra rīkojums lietā T-18/10.

2. DABAS RESURSU ILGTSPĒJĪGAS IZMANTOŠANAS VEICINĀŠANA

Ogļūdeņraži un izejvielas

Tā kā piekļuve izejvielām joprojām ir svarīgs elements ES centienos izveidot augsto tehnoloģiju ekonomiku, kam ir liela pievienotā vērtība, Komisija ir pieņēmusi arī paziņojumu par precēm un izejvielām, ar ko tiek pastiprināta trīs pīlāru pieeja, lai panāktu ilgtspējīgu izejvielu piegādi no pasaules tirgiem (ārējais pīlārs), noturīgu piegādi no avotiem ES, kā arī pārstrādi un resursu efektīvu izmantošanu.

Turklāt Komisija nesēn pieņēma paziņojumu "ES enerģētikas politika: attiecību veidošana ar partneriem ārpus mūsu robežām"³⁴, kurā noteikta visaptveroša stratēģija attiecībā uz ES ārējām attiecībām enerģētikas jomā, lai uzlabotu ar trešām valstīm noslēgto enerģētikas jomas nolīgumu pārredzamību, pastiprinātu sadarbību starp dalībvalstīm un izveidotu enerģētikas jomas partnerības ar vadošajām valstīm.

Transports

Svarīgs ES politikas mērķis joprojām ir atbilstība starptautiskajiem tiesību aktiem un principiem, kā noteikts ANO Jūras tiesību konvencijā (*UNCLOS*), tostarp principiem par navigācijas brīvību un miermīlīgas caurbraukšanas tiesībām³⁵. Turklāt 2010. gada aprīlī tika pabeigts pētījums "Arktikas kuģniecības tiesiskie aspekti"³⁶.

Attīstot Eiropas komunikāciju tīklus, tiek veikti pasākumi, lai izveidotu vairākuveidu Eiropas savienojumus, kas aptver arī Eiropas Tālos Ziemeļus. Tie sniedz tiešu ieguldījumu Arktikas reģionā. Turklāt šobrīd darbības fāzē ir saprašanās memorands par Ziemeļu dimensijas partnerību transporta un loģistikas jomā (*NDPTL*), un ir identificēts infrastruktūras tīkls (kas nākotnē jāapstiprina partneriem) un iespējamās prioritātes transporta jomas projektiem.

3. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Mērķis ES politikai Arktikas jomā, kas nepārtraukti attīstās, ir izveidot saskaņotu un visaptverošu pieeju jautājumos, kur Arktikas reģionam ir ietekme uz ES un otrādi. Tās pamatā ir esošie starptautiskie tiesību akti (jo īpaši ANO Jūras tiesību konvencija) un sadarbība ar tādām starptautiskajām organizācijām kā Arktikas Padome un *IMO*, kā arī ar Arktikas reģiona valstīm, autonomajām teritorijām, pamatiedzīvotājiem, vietējiem iedzīvotājiem un citām ieinteresētajām personām.

Kopš 2008. gada ES ir ievērojami pastiprinājusi savu ieguldījumu Arktikas sadarbībā, jo īpaši, iesaistoties Arktikas Padomē un sadarbojoties ar tās dalībvalstīm. Arktikas Padome joprojām ir vissvarīgākais forums starptautiskajai sadarbībai šajā reģionā, un nesēn panāktā vienošanās par sadarbību Arktikas aeronavigācijas un meklēšanas un glābšanas uz jūras jomā ir nozīmīgs šā reģiona attīstības rādītājs.

Reģionālā sadarbība tiek īstenota arī, sadarbojoties Barenca Eiro-Arktiskajā padomē (Komisija ir šīs padomes locekle) un Ziemeļu dimensijā, kas ir ES, Islandes, Norvēģijas un Krievijas Federācijas kopējā politika. Turklāt 2010. gada Ziemeļu dimensijas ministru

³⁴ COM(2011) 539, 2011. gada 7. septembris.

³⁵ Padomes secinājumos minēts arī tranzītšķērsošanas princips.

³⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2396>

sanāksmē tika izveidota Ziemeļu dimensijas koordinācijas grupa, lai "apsvērtu veidus, kā attīstīt Ziemeļu dimensijas "Arktikas logu", nedublējot darbu, kas tiek veikts Arktikas Padomes vai Barenca Eiro-Arktiskās padomes pilnvaru jomā". Ministri norādīja, ka būtu jāapspriež jautājums par to, kā pamatiedzīvotājus varētu iesaistīt apspriedēs. Koordinācijas grupa ir aicinājusi pamatiedzīvotāju pārstāvjus piedalīties sanāksmēs un lūgusi Ziemeļu dimensijas partnerībās un iniciatīvās apsvērt turpmākos pasākumus attiecībā uz Arktikas reģionu.

Notiek arī divpusēja sadarbība ar Arktikas reģiona valstīm. Arktikas sadarbības jautājums regulāri tiek iekļauts ar Arktikas valstīm, tostarp Kanādu, Krievijas Federāciju un ASV, rīkoto divpusējo sanāksmju darba kārtībā. Augstās pārstāves/priekšsēdētāja vietnieces Eštones un komisāra Damanaki vizītes Arktikas reģionos Somijā, Zviedrijā, Norvēģijā, tostarp Svālbarā, un Grenlandē apliecina šā reģiona nozīmi un nodrošina iespējas veikt tiešus novērtējumus par pārmaiņām un apspriest šīs problēmas ar vietējiem iedzīvotājiem, sāmu un inuītu pārstāvjiem un Arktikas ekspertiem.

Turklāt ES delegācijām Arktikas valstīs ir būtiska loma, lai par attiecīgo ES politiku informētu valdības un sabiedrību, kā arī lai ES nodrošinātu informāciju par Arktikā veiktajiem valstu pasākumiem, kas ir svarīgi Arktikas valstīm.

Pašreizējā sadarbība ar Grenlandi ļauj risināt politikas dialogu abpusējo interešu jomās, kas ietver ne tikai mērķtiecīgu finansiālu atbalstu, bet arī, piemēram, pētniecību, izejvielas un enerģētikas jomu. Laikposmā no 2007. gada līdz 2013. gadam Grenlande saņems finansiālu atbalstu – 25 miljonus euro gadā (2006. gada cenās). Nozare, kurā paredzēts īstenot sadarbību 2007.-2013. gadā, ir izglītība, un gan Grenlande, gan Dānija ir izteikusi interesi šo mērķnozari saglabāt arī turpmākajā finanšu periodā (2014.-2020. gadā). ES un Grenlandes partnerība papildina ES un Grenlandes partnerattiecību nolīgumu zivsaimniecības nozarē un nosaka ES finansiālo ieguldījumu attīstībā ārpus zivsaimniecības jomas. Tā kā partnerattiecību nolīguma zivsaimniecības nozarē pašreiz spēkā esošā protokola termiņš beigsies 2012. gada nogalē, 2012. gada februārī tika parafēts jauns trīs gadu protokols. Saskaņā ar jaunā protokola noteikumiem ES ik gadu Grenlandei sniegs finansiālu ieguldījumu, tostarp nozaru atbalstu, nepārsniedzot 17,8 miljonus euro. EVA un Grenlande 2010. gadā parakstīja sadarbības nolīgumu, lai atbalstītu ilgtspējīgu attīstību un aizsargātu un uzlabotu vidi, politikas veidotājiem sniedzot mērķtiecīgu, atbilstošu un uzticamu informāciju. EVA un Grenlandes Veselības ministrija 2012. gada janvārī parakstīja sadarbības nolīgumu, kas attiecas uz vides un veselības jautājumiem.